

У П Ъ Т В А Н Е

Удостоверението за осигурителния стаж (обр. УП-3) се издава въз основа на **изплащател-ните ведомости, други разходооправдателни документи и договори за възлагане на труд**, съгласно чл. 40, ал. 3 от Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж (НПОС). В случаите, когато тези документи липсват, осигурителите или техните правоприменници по изключение могат да издават удостоверения за осигурителен стаж и въз основа на **други автентични документи**, щом те съдържат достатъчно данни за осигурителния стаж (чл. 40, ал. 5 от НПОС).

Осигурителят е длъжен да издава удостоверение обр. УП-3 в случаите, когато **осигурителният стаж на лицето не е равен на трудовия (служебен) стаж**, както и когато има положен **извънреден труд**.

1. В графа 2 се вписва **длъжността**, която лицето е заемало. В тази графа на отделен ред се посочва причината, поради която определен период не се зачита за осигурителен стаж по Кодекса за социално осигуряване (КСО).

Когато осигурителният стаж е положен при условията на **първа или втора категория** труд, работодателят посочва съответната разпоредба от отм. Правилник за категоризиране на труда при пенсиониране за периода до 31.12.1999 г. или от Наредбата за категоризиране на труда при пенсиониране за периода след 01.01.2000 г., по която предлага да се зачете осигурителния стаж на лицето. Точното означаване на длъжността или извършваната работа е от значение за правилното определяне категорията на труда при пенсиониране за осигурителен стаж и възраст.

2. В графа 3 се вписва датата (ден, месец и година), на която лицето е постъпило на работа.

3. В графа 4 се вписва датата, (ден, месец и година), на която лицето е напуснало работа.

4. В графа 5 се вписва **продължителността на осигурителния стаж** за времето, посочено в графи 3 и 4, изчислен по начина, посочен в чл. 9 от КСО, чл. 38 и чл. 39 от НПОС.

Осигурителният стаж за периода до 31.12.2004 г. се изчислява в **дни, месеци и години**, а за периода след тази дата - в **часове, дни, месеци и години**, за времето, през което лицата са били осигурени за инвалидност, старост и смърт, и за това време са внесени или дължими осигурителни вноски (чл. 38, ал. 1 от НПОС).

За осигурителен стаж, без да се правят осигурителни вноски съгласно чл. 9, ал. 2 от КСО, се зачита времето: на платен и неплатен отпуск за отглеждане на дете; на платените и неплатените отпуски за временна неработоспособност и за отпуск за бременност и раждане; на неплатения отпуск до 30 работни дни през една календарна година.

За времето **до 01.01.2003 г. осигурителният стаж на лицата по чл. 4, ал. 1 и 2 от КСО** се зачита и изчислява, както следва:

1. За един ден осигурителен стаж се зачита времето, през което лицата са отработили най-малко половината от законоустановеното за тях работно време за деня и са получили възнаграждение не по-малко от минимално установеното за страната за съответната продължителност на работното време (чл. 38, ал. 2, т. 1 от НПОС);

2. Осигурителният стаж на лицата, които са отработили по-малко от посоченото в т. 1 работно време и са получили възнаграждение не по-малко от минимално установеното за страната за съответната продължителност на работното време, се изчислява, като сборът от

отработените часове се раздели на законоустановената за тях дневна продължителност на работното време. При тези условия се изчислява и осигурителният стаж на лицата, работещи при сумирано отчитане на работното време, като осигурителният стаж не може да бъде по-голям от броя на работните дни, за които е установено сумираното отчитане на работното време (чл. 38, ал. 2, т. 2 от НПОС);

3. Осигурителният стаж на лицата, които са получили възнаграждение, по-малко от минимално установеното за страната за съответната продължителност на работното време се изчислява, като изплатената сума се раздели на среднодневната минимална работна заплата за страната (чл. 38, ал. 2, т. 3 от НПОС);

4. За един месец осигурителен стаж на лицата, работещи по договори за управление и контрол на търговски дружества се зачита месецът, през който са получили възнаграждение не по-малко от минималната работна заплата за страната; ако през месеца е получено възнаграждение по-малко от минималната работна заплата за страната, осигурителният стаж се определя, като полученото възнаграждение се раздели на среднодневната минимална работна заплата (чл. 38, ал. 2, т. 4 от НПОС).

За времето след **31.12.2002 г. осигурителният стаж на лицата по чл. 4, ал. 1, т. 1-4, т. 6 и 7 и ал. 2 от КСО, а за лицата по чл. 4, ал. 1, т. 8 от КСО за времето след 27.12.2003 г.**, се зачита и изчислява, както следва:

1. За един ден осигурителен стаж се зачита времето, през което лицата по чл. 4, ал. 1, т. 1-4, 6 и ал. 2 от КСО са отработили **пълното законоустановено за тях работно време за деня** и за това време са внесени или са дължими осигурителните вноски върху възнаграждението им, а за работниците и служителите - върху не по-малко от минималния осигурителен доход за съответната професия по икономическа дейност (чл. 38, ал. 3, т. 1 от НПОС).

2. Осигурителният стаж на лицата по т. 1, които са работили **при непълно работно време** и са били осигурени върху полученото възнаграждение, а за работниците и служителите – върху не по-малко от минималния осигурителен доход за професията по икономическа дейност за съответната продължителност на работното време, се изчислява, като сборът от отработените часове се раздели на установената с нормативен акт продължителност на работното време; при тези условия се изчислява и осигурителният стаж на лицата, работещи при сумирано отчитане на работното време, като осигурителният стаж не може да бъде по-голям от броя на работните дни, за които е установено сумираното отчитане на работното време с изключение на случаите по ал. 15 на чл. 38 от НПОС, т. е. време, през което лицата са полагали извънреден труд (чл. 38, ал. 3, т. 2 от НПОС).

3. За осигурителен стаж на лицата, работещи по договори за управление и контрол на търговски дружества, едноличните търговци, неперсонифицираните дружества, както и синдиците и ликвидаторите, се зачита времето, за което са внесени или са дължими осигурителни вноски, върху възнаграждението им, но върху не по-малко от минималния осигурителен доход за съответната професия по икономическа дейност за периода на работа по договорите (чл. 38, ал. 3, т. 3 от НПОС).

За изпълнителите по договори за управление и контрол на търговските дружества, разпоредбата на чл. 38, ал. 3, т. 1 и 2 от НПОС се прилага, когато тези лица имат сключени трудови договори.

4. За осигурителен стаж на лицата, упражняващи трудова дейност и получаващи доходи на изборни длъжности с изключение на лицата по чл. 4, ал. 1, т. 1 и 7 от КСО, както и на служителите с духовно звание на Българската православна църква и други

регистрирани вероизповедания по Закона за вероизповеданията се зачита времето, за което са внесени или дължими осигурителни вноски върху възнаграждението им, но върху не по-малко от минималния осигурителен доход за съответната професия по икономическа дейност за периода, през който е извършена трудова дейност (чл. 38, ал. 3, т. 4 от НПОС).

4. За осигурителен стаж се зачита времето на платените и неплатените отпуски за временна неработоспособност, на неплатения отпуск до 30 работни дни в една календарна година и на платените отпуски по Кодекса на труда (КТ) или по други закони; когато лицето е работило при непълно работно време тези отпуски се зачитат за осигурителен стаж пропорционално на пълната продължителност на работното време (чл. 38, ал. 3, т. 5 от НПОС).

5. За осигурителен стаж се зачита и времето на отпуските за бременност, раждане и осиновяване, както и за отглеждане на дете в размерите, определени в КТ - изцяло, независимо от продължителността на работното време (чл. 38, ал. 3, т. 6 от НПОС).

6. За осигурителен стаж се зачита времето след 31.12.2004г., за което на лицата е изплатено гарантирано вземане от фонд "Гарантирани вземания на работниците и служителите" (чл. 38, ал. 3, т. 7 от НПОС).

7. От 01.01.2005г. за осигурителен стаж се зачита времето, през което лицата са полагали **извънреден труд** (чл. 38, ал. 15 от НПОС). В този случай осигурителният стаж се зачита, като сборът от изработените часове през месеца, включително и извънредния труд след превръщане на нощните часове през нощните смени в дневни се раздели на законоустановеното работно време на лицето. Зачетеният осигурителен стаж може да бъде повече от календарното време.

Когато за осигурителен стаж е зачетено времето, през което лицето е полагало извънреден труд в удостоверение се посочват отделно зачетеният осигурителен стаж за законоустановеното работно време и часовете извънреден труд (чл. 38, ал. 16 от НПОС).

При определяне на осигурителния стаж за законоустановеното работно време, както и на часовете извънреден труд, превръщането на нощните часове през нощните смени в дневни се извършва от осигурителя по реда на чл. 9, ал. 2 от Наредбата за структурата и организацията на работната заплата, в сила от 01.07.2007 г. (до тази дата - чл. 7, ал. 2 от Наредбата за допълнителните и други трудови възнаграждения).

Когато лицето е работило при **непълно работно време**, осигурителят посочва в удостоверение обр. УП-3 законоустановеното за него работно време и непълното работно време, при което е работило лицето.

На наетите на работа без определено работно време, на които се заплаща според изработеното, както и на работещите надомно за осигурителен стаж преди 01.01.2003 г. се зачита:

1. годината, през която са реализирали доход в размер не по-малък от 12 минимални месечни работни заплати за страната, ако за всеки месец поотделно са получили възнаграждение не по-малко от половината от минималната месечна работна заплата за страната (чл. 39, ал. 1, т. 1 от НПОС);

2. месеците в годината, през която е получено по-малко от посоченото в т. 1 трудово въз-награждение, се зачитат като сумата, получена за годината се раздели на съответната минимална месечна работна заплата (чл. 39, ал. 1, т. 2 от НПОС).

3. дните за месеца, през който е получена по-малко от половината от минималната месечна работна заплата за страната, се зачитат, като получената сума се раздели на съответното мини-мално дневно възнаграждение (чл. 39, ал. 1, т. 3 от НПОС).

На наетите на работа без определено работно време, на които се заплаща според изработеното, както и на работещите надомно за осигурителен стаж след **31.12.2002 г.** се зачита времето, за което са внесени или дължими осигурителни вноски върху възнаграждението им, но върху не по-малко от минималния осигурителен доход за съответната професия по икономическа дейност (чл. 39, ал. 2 НПОС).

Когато при изчисляването на осигурителния стаж, положен до **01.01.2005 г.** се получи **остатък** по-голям от половината от дневното работно време, той се зачита за един ден осигурителен стаж. Ако полученият остатък в часове е равен или по-малък от половината от дневното работно време, същият не се взема предвид. Когато при изчисляване на осигурителния стаж, положен след **31.12.2004 г.** се получи остатък, същият се зачита в часове.

При изчисляване на осигурителния стаж на лицата, които са работили при определено с КТ или с друг нормативен акт работно време, **един пълен месец осигурителен стаж** се зачита, когато са зачетени за осигурителен стаж всички работни дни (чл. 38, ал. 9 от НПОС).

Ако зачетените за осигурителен стаж дни през отделни месеци на годината са **по-малко от работните дни** за месеца, осигурителният стаж се признава за толкова месеца, колкото се получават, като общият брой на дните, зачетени за осигурителен стаж, включително дните на ползвания законоустановен отпуск, се раздели на 21 при 5-дневна работна седмица и на 25 при 6-дневна работна седмица. Към изчисления по този начин осигурителен стаж се прибавят и пълните месеци, зачетени за осигурителен стаж, през годината (чл. 38, ал. 10 от НПОС).

Ако през календарния месец лицето е било **осигурено на различни основания**, за осигурителен стаж се зачита не повече от един месец (чл. 38, ал. 11 от НПОС).

Една година осигурителен стаж се зачита, когато са зачетени за осигурителен стаж 12 месеца (чл. 38, ал. 12 от НПОС).

Среднодневната минимална работна заплата за страната, се определя, като минималната работна заплата, установена за страната, се раздели на броя на работните дни за съответния месец (чл. 38, ал. 13 от НПОС).

Осигурителният стаж за времето до 31.12.2008 г. на **лекторите преподаватели, които работят по трудово правоотношение** в едно или повече учебни заведения, в читалища или други организации, се определя, като за един месец осигурителен стаж се зачита календарният месец, през който са изработени най-малко 75 часа, а във висшите училища - 50 часа, и са внесени или дължими осигурителните вноски върху не по-малко от минималния осигурителен доход за съответната професия по основната икономическа дейност на осигурителя. Когато са изработени по-малко от 75, съответно 50, часа, общият брой на изработените часове се разделя на 3, съответно на 2, и осигурителният стаж се зачита в дни, ако са внесени или дължими осигурителните вноски върху не по-малко от минималния осигурителен доход за съответната професия по основната икономическа дейност на осигурителя, съобразно зачетеното за осигурителен стаж време. За времето след 01.01.2009 г. осигурителният стаж се зачита по чл. 9 от КСО съобразно сключения договор.